

Филип Жакоте
ЗЕЛЕНА СВЕСКА
ПОСЛЕ МНОГО ГОДИНА

повеља

Едиција
ПОВЕЉА

Библиотека
ЗАСЕБНЕ КЊИГЕ

Уредници
ДЕЈАН АЛЕКСИЋ
ЖИВОРАД НЕДЕЉКОВИЋ

Филип Жакоте

ЗЕЛЕНА СВЕСКА

★

ПОСЛЕ МНОГО ГОДИНА

Са француског
Дејан Илић

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
„СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ”

КРАЉЕВО

2012

Наслови изворника:

Cahier de verdure, Gallimard, Paris, 1990

Après beaucoup d'années, Gallimard, Paris, 1994

Copyright © за српски језик *Народна библиотека „Стефан Првовенчани“*

© copyright of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI

Зелена свеска

Издавање овог дела подржао је ТРАДУКИ, књижевна мрежа коју чине Савезно министарство за европске и интернационалне послове Аустрије, Министарство иностраних послова Немачке, Швајцарска фондација за културу „Про Хелвеција“, „КултурКонтакт Аустрија“, Гете институт, Јавна агенција за књигу Републике Словеније, Министарство културе Републике Хрватске и Фондација „С. Фишер“.

Cet ouvrage a bénéficié du soutien des Programmes d'aide à la publication de l'Institut français.

Ово дело је добило подршку Француског института у оквиру Програма за помоћ објављивању.

Трешња

Понекад помислим да ако још увек пишем, то је стога, или би пре свега требало да буде, да бих прику-
пљао фрагменте, више или мање јасне и уверљиве,
једне радости за коју бисмо радо поверовали да је
експлодирала, некада давно, као нека унутрашња
звезда, и своју прашину разасула у нама. Чињеница
да се нешто од те прашине упали у неком погледу,
несумњиво је оно што нас узнемирује, очаравала или
заводи највише; а то је, ако боље погледамо, мање
необично него затећи њен блесак, или рефлекс тог
фрагментованог блеска, у природи. У најмању руку,
ови ће рефлекси бити за мене порекло многих сања-
рија, не увек потпуно неплодних.

Овога пута, радило се о трешњи; не о трешњи у
цвату, која нам говори бистрим језиком; него о тре-
шњевом стаблу пуном трешања; опаженом једне
јунске вечери, с друге стране житног поља. Поново
је то било као да се неко појавио тамо и као да вам
говори, али не говорећи вам, не дајући вам никакав
знак; неко, или пре нека ствар, и то „лепа ствар”, из-
весно; али, док би се, да је у питању била људска фи-
гура, нека шетачица, у моју радост уплели немир и
потреба, убрзо, да потрчим ка њој, да је дохватим,
испрва неспособан да говорим, не само зато што
сам сувише трчао, потом да је чујем, да одговорим,
да је ухватим у мрежу својих речи или да се ухватим
у мрежу њених – и отпочела би, уз мало среће, са-
свим другачија прича, у преплету, више или мање

постојаном, светлости и сенке; и отпочела нова љубавна прича као поток рођен из новог извора, у пролеће – што се тиче ове трешње, нисам осетио никакву жељу да је дохватим, освојим, поседујем; или боље речено: десило се то, био сам дохваћен, освојен, није се имало шта очекивати, као ни питати; радило се о другој врсти приче, сусрета, говора. Још тежег за хватање.

Извесно је да ми та иста трешња, извађена, издвојена из свог места, не би говорила богзна шта, у сваком случају не исту ствар. Као што не би, и да сам је затекао у неком другом тренутку дана. Вероватно би остала нема и да сам је тражио, испитивао. (Неки мисле да се „небо окреће” од оних који га замарају својим надама, својим молитвама. Ако бисмо узели дословно ове речи, каква би то шкрипа шарки била за наше уши...)

Покушавам да се што боље сетим, прво, да је било вече, штавише, веома касно, доста након заласка сунца, у часу кад се светлост задржава дуже него што бисте очекивали, пре но што тама коначно превлада, и што је на сваки начин милост; јер је једно одгађање уговорено, једно одвајање одложено, глуво цепање ублажено – као када би неко, некада давно, доносио лампу до вашег узглавља како би отерао утваре. То је и час у којем та преживела светлост, чије жариште више није видљиво, изгледа као да исијава из унутрашњости ствари и да се пење из земље; а, те вечери, из земљаног пута којим смо ишли, или, пре, из поља пшенице, већ високе иако још увек зелене, готово металне, да бисте помислили на сечиво, као да је личила на косир који ће је ускоро сећи.

Одвијала се, дакле, нека врста метаморфозе: та земља што је постајала светлост; та пшеница што је призивала челик. Истовремено, било је то као да се супротности међусобно приближавају, стапају, у том тренутку, који је и сам био час преласка дана у ноћ, када ће луна, као нека весталка, заменити атлетско сунце. Тако да смо се осећали као да нас неко одводи, не заповедном шаком или бичем грома, него под притиском готово неприметним и нежним као миловање, веома далеко, натраг у времену, и дубоко у нама, према том имагинарном добу када су најближе и најдаље били још увек повезани, те је свет нудио умирујући изглед куће или, понекад, чак и храма, а живот изгледао као музика. Верујем да ми је, заправо, веома ослабљени рефлекс свега тога стизао још увек, као што нам стиже она стара светлост коју су астрономи назвали „фосилном”. Ходали смо кроз велику кућу отворених врата, коју је невидљива лампа пригушено обасјавала; небо је било као стаклена облога која би задрхтала при проласку хладнијег ваздуха. Путеви су били кућни. Косир и трава били су једно; тишину би мање пробијало а више увећавало лајање пса и последња слаба оглашавања птица. Окно обложено танким слојем сребра беше окренуло према нама своје блескове. Тада се, тамо, релативно далеко, беше појавило, с друге стране, на рубу поља, међу осталим стаблима светамнијим, која ће ускоро бити црња од ноћи што им сан заклања лишћем и птицама, то велико трешњево стабло пуно трешања. То воће било је као дугачак грозд од црвенила, бујица црвенила, у тамнозеленом; воће у колевци или котарици од лишћа; црвенило у зеленилу, у часу кад ствари клизе једне у друге, у часу

спорог и нечујног појављивања метаморфозе, у часу указивања малтене другог света. У часу кад изгледа као да се нешто помера попут врата на шаркама.

Какво је то црвенило што ме изненађује, орасположује у тој мери? Извесно није црвенило крви; да је дрво које је стајало на другом крају поља било повређено, и имало тако попрскано тело, био бих само ужаснут. Али нисам од оних који мисле да дрвеће крвари, и које одсечена грана може да потресе колико и рањени човек. Било је то пре као црвенило ватре. Међутим, ништа није горело. (Увек сам волео ватре у двориштима, у пољима: истовремено светлост и топлота, али, исто тако, јер се помера, и копрца и гризе, и нека врста дивље животиње; и, на дубљи начин, још више необјашњив, нека врста отвора у земљи, рупа у баријерама простора, ствар коју је тешко пратити тамо куда, чини се, жели да вас одведе, као да пламен уопште није од овога света: потајан, ћудљив, и самим тим извор радости. Те ватре још увек горе у мом сећању, чини ми се да, у овом моменту, пролазим поред њих. Имате утисак да их је неко на сумце посејао по пољима и да све процветају истовремено, са зимом. Не могу да одвојим очи од њих. Да ли знам, чак и када не мислим на то, да се, док пуцкетају, хране увелим лишћем? Краткотрајно су дрвеће које ветар тресе. Или лисице, риђе другарице).

Али, то црвенило, тамо, није горело, није пуцкетало; није било чак ни жара, што преостаје, расут, у даљини, на крају дана. Уместо да се пење као пламени, оно је цурило или висило, прави грозд, црвени украси, или пурпурни; у заклону потамнелог зеленила. Или би, упркос томе, јер је обасјавало и загревало, јер је изгледало као да долази издалека, требало

рећи да је било као суспендована ватра, која не би раздирала нити гризла, која би била помешана са водом, садржана у влажним куглицама, стишана, укроћена? Као пламен у стакленој светиљци? Грозд припитомљене ватре, венчане с ноћном водом, с ноћи у настајању, неизбежном, али која се још није догодила?

Безгранична милина шумила је поврх свега тога као дашак ваздуха, постајући све свежија како се ноћ приближавала. Мислим да је наша кожа, све смежура нија с годинама, постала гипкија на неколико тренутака, као што се земља одмрзава и нова вода извире на њеној површини.

Постојала је веза између лишћа и ноћи, и реке у даљини, која се није подразумевала; постојала је и између воћки и ватре, или светлости. Оно што нас је зауставило, и што је изгледало као да нам говори с друге стране поља набраног од ветра као нека безбојна река, личило је донекле, не престајући да буде трешњево дрво пуно трешања, чија би се разноликост, да сам се приближио, могла препознати – као што ни друге ствари око нас нису престале да буде пут, поље, небо – личило је, дакле, на мали природни споменик који би наједном био обасјан, изнутра, светим уљем, на неку врсту стуба, али способног да шуми, иако је у том тренутку оно изгледало потпуно непомично – украшено, у нечију славу, гроздом воћака, припитомљеном ватром; те кад бисте га погледали, иако сте мислили да само ходате и сувише присним путевима, све се мењало и задобијало другачији смисао, или, напосто, смисао; као кад почне песма у некој сали, или само обичан говор, мада не

било који, у некој соби, увек су то иста сала, и иста соба, не излазите одатле, као што не престајете да се излажете минуциозном разорном раду времена, а упркос томе, изгледа да се нешто битно променило. Те вечери, можда сам осећао, и несвестан тога, да су време, часови које сам проживео, дневни, али и ноћни, продирали полако у те плодове како би се они заокружили и, коначно, заруменели; да су садржавали, суспендовано, све то, и они сами суспендовани у свом заклону од лишћа, као налегнутог преко њих својим зеленим крилима, али убрзо тамнијег и тамнијег од неба подно којег је, уснуло, једва чујно шумило...

Боље би ми било да сам пришао да уберем то воће, помислиће неко, без много помпе. Али, умем и да га уберем, волим његов сјај усред дана, његову облоост здравих образа, његов укус понекад кисео, понекад водњикав, његову гримизну боју. То је, просто, друга прича: на топлоти дана, у жеку сунца, са ужурбаном жељом да загризем и друге воћке, лестве којима се не пењу анђели према блештавом небу овог почетка лета, него нешто много боље од анђела...

Боја у другој боји, у тренутку прелажења, где се прелази међупостаја – соларни атлета у весталку, чини се, лакшу од њега – као срце, као Свето срце Исусово на светим сликама?

Горећи грм.

Ватра, у заклону од лишћа, оно само пре боје сна. Мирно, умирујуће. Перје мајчинске птице.

Пурпурна јаја испод тог налегнутог тамног перја.

Празник у даљини, под сводовима лишћа. На одстојању, на све већем одстојању.

Тантал? Да, кад би ове воћке биле дојке. Али нису чак ни њихова слика.

Савети дошли споља: извесна места, извесни тренуци, „инклинирају” нам, постоји нешто као притисак руке, невидљиве, која вас потиче да промените правац (корака, погледа, мишљења); та рука могла би бити и један дашак, попут оног што усмерава лишће, облаке, једрилице. Инсинуација, гласом сасвим тихим, као да неко шапуће: гледај, или слушај, или просто: чекај. Али, има ли још времена за чекање, стрпљења за чекање? И, онда, да ли се доиста ради о чекању?

Ништа се није догодило?

Пламен између два длана, који обасјава, млади. Пригушена светиљка. Има ли лепшег натписа за најбоље свратиште? Где не морамо улазити да бисмо се осећали заклоњени, где не морамо пити да бисмо угасили жеђ?

„Код трешњевог дрвета пуног трешања.” Бизаран натпис, иако леп, и чудан путник, вођен и хранен фатаморганама! Не изгледа ли мало уплашено, притиснут, није ли смршао? Да ојача и размахне се ветар, који га зове старим миловањима на овом почетку ноћи, бојим се да не би дуго издржао. Од година се не штити сећањима и сновима. Можда чак

ни молитвама. Али ко вам је икада ишта обећао?
Ишта више од ових тако лепих опсена које вас ли-
шавају сна? Сувише лепих, међутим, наставља гото-
во манијачки да мисли, да не би биле само опсене.